

MÅNGFALD - hembygdsrörelsens adelsmärke

GUNILLA LINDBERG

Ideologierna är döda! Länge leve hembygdsrörelsen! I en tid då de traditionella folkrörelserna blivit tämligen tandlösa så strävar hembygdsrörelsen framåt med oförminskad kraft. Ideér och handlingsprogram har aldrig intresserat hembygdsvårdarna. Det är engagemanget och handlingskraften som medverkat till att hembygdsföreningarna idag är mer aktiva än någonsin. Fast det mesta sker utan stora rubriker. Att kämpa på barrikaderna har aldrig varit hembygdsrörelsens modell.

Nya föreningar bildas vid sidan av de gamla. Varje tätort och stadsbildning med självaktning kompletterar hembygdskartan med föreningar som verkar för samhällets framtid. Hembygdsarbetet är nämligen betydligt mer komplicerat och omfattande idag än det var för bara ett tiotal år sedan. Nu gäller det inte bara att se till hembygdsgården och ordna fester. En hembygdsförening har idag det stora förtroendet att ingripa i snart sagt allt som påverkar samhällsbilden; byggnadsrivningar, miljöförstöring, naturvård. Många föreningar har blivit remissinstanser i sina kommuner och får tillfälle att yttra sig över byggnadsplaner och kulturmiljövårdsprogram.

Vid sidan av allt detta har hembygdsföreningen också kravet på sig att vara ortens kulturella plattform. De gamla traditionerna ska leva vidare och nya bildas. Böcker ska skrivas om det som hände förr och helst ska man också dokumentera bygdens liv idag. Vid genomläsning av en medelstor hem-

bygdsförenings årsrapport blir man imponerad av både djupet och bredden. Den omedelbara reaktionen blir: Hur i all världen orkar de?

När hembygdsrörelsen 1986 bestämde sig för ett gemensamt handlingsprogram skrev redaktören för riksförbundets tidskrift käckt i sin rubrik: Nu har hembygdsrörelsen fått en egen profil. Då frystes det ute i föreningarna. Egen profil, det hade man ju haft länge! Och handlingsprogrammet innehöll ju ingenting nytt som hembygdsföreningarna inte redan sysslat med. Egen profil ja, det skulle i så fall vara just MÅNGFALDEN!

Annars har det varit skralt med att formulera rörelsens ideologi. Hembygdsföreningarna bildades ju under seklets första årtionden i protest mot det annalkande industrisamhället. Det gällde att ta vara på de gamla traditionerna innan dessa helt översköljdes av anstormande nymodigheter. Man samlade föremål, dokumenterade och skrev. Man ordnade också s k ungdomsmöten med tusenhövdad publik. Det var inte svårt att få de nationella känslorna att svalla, särskilt under kris- och krigstider. Men man slogs knappast på barrikaderna. De sk ungdomsmötena, som följde på det nationella uppvaknandet, hade snarare karaktär av folkuppfostran. Mötena genomdallrades av kärlek till hembygd och fosterland men också av framtidstro. Och den framtiden var ungdomens. Inte så underligt då att man jämsides med hembygdskärleken propagerade för fysisk och kulturell uppräckning. Men på barrikaderna

*Värmdö skeppslags fornminnesförening.
Styrelsen i arbete med utsändning av
verksamhetsberättelsen, mars 1978.
Foto Stefan Hamilton.*

slogs man inte. Hembygdsintresset skulle spridas på fredlig väg och under mottot "Känn dig själv".

Ideologin hann aldrig ikapp hembygdsrörelsen. Ganska snart formades hembygdsföreningarna efter mallen — traditionsbärande. Hembygdsgården blev ett kulturellt centrum i bygden. Här samlades föremålen från det bondesamhälle man just lämnat och här ordnades festerna. Idéprogram ansågs obehövligen. Man arbetade ju för hembygdens bästa, ett motiv som kunde räcka i sig. Dessutom mutade man in det lokala hembygdsreviret vilket ofta tog slut vid sockengränsen.

Mallen från 30-40-talen lever tyvärr kvar i allmänhetens ögon än i dag. Hembygdsrörelsen anses som lite snäll och knätofsig, men pålitlig. Kanske är det just frånvaron av en gemensamt uttalad ideologi som gjort att hembygdsrörelsen har svårt att

bli tagen på allvar. Demonstrerar på gator och torg som moteld till kommunala vansinnesbeslut gör man som sagt inte. Lokala protestyttringar förekommer, men gemensamma aktioner är få. Hembygdsrörelsen är därtill för splittrad i alla sina små hembygder för att orka satsa på gemensamma attacker. Här anar man dilemmat i denna unika folkrörelse. Det lokala engagemanget tar överhanden. Hembygdsrörelsens inneboende kraft kommer aldrig att kunna mätas, den gemensamma ideologin aldrig att skrivas.

Ingen toppstyrning

Av landets ca 2 000 hembygdsföreningar verkar närmare 150 inom landskapet Uppland. Det finns gamla föreningar och relativt nystartade. Det finns föreningar med flera tusen medlemmar, men också föreningar som arbetar i mindre skala. Förutsättningarna är ju så olika; äldre samhällsbildningar i det gamla jordbrukslandskapet, skärgårds-

Täby hembygdsförening. Hantverkets dag i Rönningeby 1978. Försäljning av keramik, skrifter och kyrkvastar. Foto Hans Carlén.

och kustlandskap, nya städer och tätorter, gamla bruksbygder, två storstäder med ständigt expanderande förorter. Hembygdskänslan är drivfjädern bakom hembygdsföreningarnas ideella arbete, men ingen förening är den andra lik. Kanske är det just detta som är så charmerande med hembygdsrörelsen. Med en förvånande självständighet bryter sig hembygdsföreningarna egna vägar, utan att låta sig toppstyras av vare sig riksorganisation eller hembygdsförbund.

Föreningen skaffar sig med tiden egna traditioner och arbetsformer. De återkommande festarrangemangen skapar kontinuitet, historiska exposéer i hembygdsblad och årsböcker ger identitet åt bygden. Möjligen skulle man kunna kritisera rörelsen för att inte våga bryta sig ur gamla arbetsmönster till förmån för nya grepp som ligger mer i tiden. Unga, nybildade föreningar borde kanske inte heller snegla för mycket på den traditionella hembygdsrörelsen. Man måste

ju inte äga en hembygdsgård eller vara arrangör för midsommarfirandet. I den moderna hembygdsrörelsen borde man inte behöva skämmas för att hellre ge sig in i den lokala samhällsdebatten eller arbeta för att skapa fritidssysselsättningar för traktens ungdomar. Det gamla byalaget har ju upphört sedan länge. Så bra då att det finns hembygdsföreningar som även kan engagera sig i bygdens sociala liv.

Höga förväntningar

När hembygdsföreningen i det lilla samhället firat 5-årsjubileum då tyckte den lokala kulturföreningen att det var dags för hembygdsvårdarna att ta över midsommarfirandet. Föreningen hade under sina verksamhetsår ordnat föreläsningar, utflykter, dokumenterat ett äldre näringsliv och var i färd med att inreda ett hembygdsrum i kommunens kulturhus, ett 1600-talsslott. Föreningen hade också hunnit skapa sig en

egen tradition, en omfattande folkfest i den omgivande slottsparken. Alltsammans började under Hembygdens år 1984 då en av budkavlarna skulle överlämnas till föreningen. Med häst och vagn körde slottets byggherre Wrangel in på gårdsplanen i festlig inramning. Så följde tal och trumpetfanfarer. På gräsmattan dukade man upp sina matsäckskorgar och senare under kvällen blev det dans på dansbanan till bygdens egen jazzorkester. Ett lyckat arrangemang som sedan har upprepats varje år en söndag i augusti.

Föreningen var lite stolt över sin parkfest. Ett ungt samhälle hade fått en ny tradition i hembygdsvårdens anda. Men det räckte inte. Kulturföreningen, som varje år hade svårt att få funktionärer till sin midsommarsfest, tyckte att det var skralt av hembygdsföreningen att inte ta över ansvaret. — En given arbetsuppgift för hembygdsföreningen, ansåg man. Men den lilla föreningens resurser räcker inte till för att genomföra två så stora arrangemang och man har envist tackat nej till erbjudandet. Det är inte lätt att rubba allmänhetens grundmurade uppfattning om traditionell hembygdsvård. Även en liten, aktiv förening kan knäckas i ambitionen att försöka nå upp till förväntningarna.

Nu tror jag inte att det bara är hembygdskärleken som driver alla dessa människor att försaka fritid och familjeliv för årtal av oavlönat och ideellt arbete. Troligen spelar arbetsgemenskapen en viktig roll. Man har helt enkelt förbaskat roligt tillsammans. Man delar på arbetsuppgifterna och med tiden bildas kommittéer för olika ändamål. Sådana arbetslag cementeras under åren och

det kan vara svårt för en nytillkommen medlem att ta sig in. Men hembygdsföreningen behöver medlemmar som kan ta i och den som visar sig ha handlag för praktiska arbetsuppgifter vinner snart hembygdsföreningens hjärta. Vägen till arbetsgemenskapen står öppen.

Publikrekord i all tysthet

1984 firades Hembygdens år. Det var ett år med många festligheter och upptåg. Genom landet vandrade hembygdskaveln i snitslad bana från förening till förening. Färdsätten varierade alltifrån luftballong till vikingaskepp och skidlöpare. Hembygdsvården uppmärksammades som aldrig tidigare i ortspressen och på köpet fick föreningarna nya, intresserade medlemmar. Så småningom anlände alla budkavlarna och fler än 10 000 hembygdsvänner till Skansen för att under en söndag fira Hembygdens Dag. I alla Skansenstugorna pågick aktiviteter av skilda slag; varje landsända fick visa upp sina specialiteter. Kungen och drottningen deltog i festligheterna på Solliden-scenen. Skansenledningen, som var förstummad över allt detta fina arbete som hembygdsföreningarna presterade, fick nästan räkna in publikrekord. 40 000 besökare — en sådan invasion hade Skansen bara upplevt en gång tidigare!

Otroligt nog var TV på plats, men inslaget i Rapport samma kväll var kort med tonvikten lagd på kungligheterna. Kanske förstod man inte vitsen med att trumma ihop gräddan av landets hembygdsaktiva. Det som visades på Skansen den här dagen var ju traditionellt hembygderi, precis vad man väntade sig av hembygdsrörelsen. Som sagt,

vi slåss inte på barriaderna och kan därför inte räkna med den uppmärksamhet som vi är värda.

Tidigare samma år hade riksorganisationen uppvakttat TV och redaktören för ett program som speglade svenska företeelser. Förgäves försökte man få TV-ledningen att inse mängden, bredden och det fantastiska, ideella arbete som läggs ner ute i föreningslivet. Men TVs infallsvinkel var inte att finna de positiva inslagen i svenskt kulturliv, nej problem skulle det vara.

Från hembygdsrörelsens sida funderade man mycket över detta. Hembygdsrörelsens hämsko — skulle det möjligen kunna vara förgubbningen? Frånvaron av unga människor i medlemskadern, med förstenade föreningar som följd. TV-ledningen tog till sig halmstrået, men fann senare att problemet inte var tillräckligt bedrövligt för att nagelfaras närmare. Hembygdsåret gick mot sitt slut. Tack vare lokaltidningarnas idoga reportrar och inslag i när- och lokalradio fick hembygdsrörelsen ändå visa upp sig för allmänheten. Men i vårt mest spridda medium, TV, där fann man ingen anledning att visa upp en aktiv folkrörelse.

Unga krafter saknas

Nu är det möjligt att förgubbningen inte är något hot mot hembygdsrörelsens framtid. Visserligen är det många äldre gråhårsmän som sitter i föreningarnas styrelser. Ibland nästan på livstid! Men jag undrar hur arbetet skulle kunna hållas igång på nuvarande nivå om inte alla dessa pensionärer fanns. Att arbeta ideellt är ju inte lika lockande idag som, låt oss säga, för tjugo, trettio år sedan,

då samhället såg annorlunda ut. Hög arbets-takt, karriär, långa resor, hämtning på dagis — det blir slitigt att vara aktiv också på fritiden. För många har det också blivit så att intresset för hembygden blommar ut lite längre fram i livet. Hembygdskärleken som legat i träda sedan ungdomsåren får en ny dimension och man känner sig redo att värna om sin hembygds traditioner.

Fast den hembygden behöver inte vara den allra första vi upplevde; det finns hembygder som man erövrar och lär sig älska senare i livet.

Det kryllar inte av ungdomar i hembygdsrörelsen. Trots att hembygdsintresset faktiskt från början spreds via ungdomsmöten, blev hembygdsföreningarna aldrig en naturlig plattform för ungdomarnas engagemang. Ansträngningarna för att få ungdomarna med i hembygdsarbetet har därför envist följt rörelsen genom alla år. I de jubileumsskrifter som ges ut med olika tidsintervall återkommer man ständigt till samma problem; hur löser vi ungdomsfrågan?

Ideérna har varierat, men ingen har ännu besvarat frågan hur hembygdsrörelsen också skulle kunna bli en aktiv ungdomsrörelse.

På 40-talet satsade en av våra länsföreningar på ungdomsarbete för flickor över 14 år. Man bildade en sykrets med 25 kr som startkapital till material. Arbetskvällarna genomfördes under högläsning och sång. Sedan ordnade sykretsen julmessa som gav 200 kr i intäkt. Kommande år fick också pojkar vara med. Man ordnade då aftonunderhållning med tablåer och föredrag, sång och uppläsning. En del av de pengar ungdomar-

jag känner har passerat 75 årsstreck. Han bildade sin hembygdsförening för 50 år sedan och kom sedan att fungera som ordförande under alla åren. Han var ständigt på jakt efter nya uppdrag för hembygdsföreningen och alltid först med att pröva de nya signalerna som kom från riksorganisationen. Han levde och verkade i den bygd där han var född. Men trots sin starka knytning till den egna hembygden hade han också en internationell utblick —och handlade därefter.

När föreningen firat sitt 50-årsjubileum önskade han avgå till förmån för någon yngre kraft. Men det var omöjligt att finna någon som var villig att överta klubban. Kanske kändes det svårt att konkurrera med ett så långt och omfattande hembygdsengagemang.

Bygdens kulturhus

Hembygdsgård står det på alla kartor och det har det gjort sedan 40-talet. Då flyttades den fina mangårdsbyggnaden ut ur bygemenskapen för att på ny grund i en avskild skogsbakke omvandlas till ett församlingshus för kyrkan. För hembygdsgård blev den aldrig. Hela inredningen revs ut för att ge plats åt scen och publik. Även exteriören förändrades; huvudingången spikades igen och en veranda kom till. Den forna gamla parstugan fick tjänstgöra som lokal för kyrkliga fester och syföreningskvällar. Här föddes visserligen embryot till dagens aktiva hembygdsförening. Men kyrkliga åtaganden tog överhanden och hembygdsföreningens verksamhet upphörde vid prästens frånfälle.

Idag står stugan ofta tom. Kyrkan har byggt ett nytt, mer funktionellt församlingshus i samhällets centrum. Den gamla hem-

bygdsgården hyrs ut till studentfester och danskvällar, alltmedan mögelsvamparna sprider sig i källaren. Huset behöver rustas upp, men kyrkan har inte råd.

Så kom det en förfrågan till den nystartade hembygdsföreningen: vill ni överta hembygdsgården? Allmän glädje först, men sedan läste man verklighetens kalkyler. Bara underhållet skulle kosta 50 000 kr om året, därtill kom kostnaderna för renoveringen. Det var ett för stort ok att bära. Och vad gör man med en historielös stuga på lånad grund?

Där den gamla byn en gång låg trängs nu villor och radhus. Av den ursprungliga bybebyggelsen finns bara två gårdar kvar. Men här kunde också den gamla parstugan ha bidragit till 1800-talets kulturmiljö. Tomten är förvildad och husgrunden hukar tyst i brännässlesnåren. Ett tag lekte hembygdsföreningen med tanken på att flytta tillbaka byggnaden och återskapa miljön. För en bygd utan hembygdsgård betraktas ju som ledsamt historielös!

Hembygdsgården är bygdens kulturhus, den rymmer seklers historia men ger också plats för en mängd aktiviteter. Här samlas man till fest, här spelar man bygdetheater, hit kommer skolklasserna på studiebesök, här forskar man och håller träffar i hembygdens anda. Hembygdsgårdarnas tillkomsthistoria skiftar med antalet, liksom byggnadstypen. Den röda stugan dominerar dock, vare sig det gäller ett helt gårdskomplex eller en enkel torpstuga. Många har flyttats från ursprunglig plats, kanske på grund av en donation eller som en nödvändig räddnings-

manöver. Andra har byggts upp på platsen och några få ligger på ursprunglig tomt.

Det finns många nystartade hembygdsföreningar som inte har en hembygdsgård att disponera och som skäms för detta. Andra tar konsekvenserna och inreder hembygdsrum på bibliotek och i kulturhus.

Till allmänhetens förvåning har också den traditionella hembygdsgården börjat ersättas av industribyggnader och arbetarbo-städer. Bygdens historia är inte längre synonym med det gamla bondesamhällets. Röd-målade mangårdsbyggnader, torp och härbren, som med sina många föremål står som monument över 1800-talets självhushåll, har fått konkurrens av välordnade industrimuseer. Arbetarminnena har accepterats som en del av hembygdens historia.

När hembygdsrörelsen bildades vid sekelskiftet var det just industrikulturens förflackning och materialism man värjade sig emot. Det ledde till misstro från industriarbetarnas sida och konflikter med dessas strävan att snabbt förändra samhället. Idag har hembygdsrörelsen slutit fred med arbetarrörelsen! Detta skedde på en konferens 1984 i Brunnsvik. Man talade då mycket om ett framtida samarbete mellan Riksförbundet för Hembygdsvård och ABF/LO. Men därefter har det inte hänt så mycket. Desto roligare då att finna att hembygdsföreningarna tagit saken i egna händer!

Många hembygdsgårdar har blivit ekonomiska belastningar för sina föreningar. Det är dyrt att hålla alla taken i gott skick, uppvärmning och andra driftskostnader kan ruinera den allra bästa ekonomi. Detta tvin-

gar föreningarna att skära bort vissa verksamhetsgrenar och nästan helt koncentrera sig till hembygdsgården. Samhällsengagemanget får stå över till men för såväl föreningens egen vitalitet som bygdens framtid.

Åratals samlingsiver och välvilliga donatorer har under åren tillfört hembygds-gårdarna mängder av föremål från bygdens olika tidsskeden. Alla dessa föremål kan naturligtvis inte visas samtidigt och därför har många valt museimodellen; föremålen exponeras i utvalda interiörer som får spegla bygdens folk- och näringsliv. Men det händer också att föremålen radas upp utan någon genomtänkt idé. Många museimän har ju lite föraktfullt fnyst åt alla de där spinnrockarna som står sida vid sida. Det borde de inte göra. Hembygdsgårdens samlingar har kanske en annan uppgift att fylla än det stora läns-museets. Enstaka föremål kan ge oanade associationer och minnen för den som söker i bygdens minnesarkiv. Professionalistisk briljans och tekniska lösningar får inte över-skugga syftet. Hembygdsgårdens till synes lite charmiga virrvarr kan ge impulser till alldeles egna, privata upplevelser, utan pedagogiska pekpinnar.

Utflyktsmål

Kulturism är ett nytt begrepp myntat av Sveriges Turistråd. Vi ska lära oss upptäcka vårt eget lands kulturella uttryck, så är det tänkt. Lära oss turista i hemmavattnen och gå på upptäcktsfärd bland svenska kulturminnen. Just nu förbereds en rikhaltig "Ikea-katalog" över intressanta sevärdheter där målgruppen också är turister från andra

Budkaveln anländer från Vaxholms hembygdsförening, genom Hugo Blom, till Värmdö skeppslags fornminnesförening och Siwert Cronwall. Foto Arne Andersson.

länder. Hembygdsgårdarna bör naturligtvis ha en given plats här, men den positionen var inte så självklar från början. Alltsammans höll på att stupa på gårdarnas högst varierande öppethållande. En spontan önskan att vilja besöka hembygdsgården är ju inte alldeles problemfri. Ofta är hembygdsgården stängd på vardagarna, även sommartid. Nyckeln finns kanske att hämta hos kyrkoherden eller hembygdsföreningens ordförande. Men vad gör man om dessa personer inte är anträffbara och guiden har en turistbuss full med kulturtörstande besökare.

Låter bli att vara spontan?

Vakthållningen kan naturligtvis inte lösas så länge hela verksamheten drivs ideellt. Det är endast de större hembygdsgårdarna på centrala orter med en ständig genomströmning av besökare som har råd och möjlighet att hålla öppet på fasta tider.

Det är också dessa föreningar som Turistrådet har funnit det angeläget att ta med i kulturkatalogen. Men man kan ju hoppas att besökarna får mersmak och anstränger sig för att söka upp också de hembygdsgårdar som ligger lite vid sidan av allfarvägen.

Natur—miljö—samhälle

När vårdcentralen skulle byggas i det lilla samhället kom den vackra blåsippsbacken i farozonen. De åldriga ekarna skulle också jämnas med marken för nybygget. Men då protesterade naturälskarna. Protestlistor cirkulerade och hembygdsföreningen upp-vaktades som en av de första ideella föreningarna i bygden. Fattas bara annat, såklart hembygdsvårdarna var emot kullens vandalisering. Protestlistan skrevs också på utan egentlig diskussion. Några år senare skulle dalen med vajande sädesfält omdisponeras för fritidsändamål. Golf, tennis, båtmarina och skidbackar stod på önskelistan. Den trängda dalen hotades att asfalteras och bli parkeringsplats. Kommunens fritids-ansvariga bildade en referensgrupp för att få ordning på diskussionerna. Där fanns före-trädare för alla lokala krafter som sysslar med friluftsliv i någon form. Naturskydds-föreningen förstås, men inte hembygds-föreningen. Tydligt ansåg inte de ansvariga att detta var hembygdsföreningens intresse-område. Att rädda en blåsippsbacke det du-ger hembygdsföreningen till, men inte att delta i samhällsomvandlingar som rör tekniska problem och långsiktiga lösningar.

Gudskelov har attityden till hembygds-föreningarna svängt på sistone! Många föreningar får nu yttra sig i olika kommunala spörsmål. Men fortfarande är flertalet hem-bygdsföreningar ganska ljumma när det gäl-ler att engagera sig i samhällsfrågor. Ändå ligger ju hembygdsföreningens styrka just i att med sin bygdekunskap kunna ge perspektiv på hela kulturmiljön. I exemplet ovan var den vackra dalen knuten till ett

Vägsten och runstensfragment ? Helge Gustavsson, Harsta gård i Vallentuna grubblar. Foto K. E. Mörk.

äldre kulturlandskap; 1600-talsslottet med omgivande park, bruksbyggnader, arbetar-bostäder och torp. Det var den miljön som hembygdsföreningen ville värna om.

De föreningar som lyckats bli remiss-instanser i sina kommuner har ofta inom sina styrelser personer med specialkunskaper. Andra har ramlat in i samhällsdebatten av ren ilska då bevarandebestyrkelsen kolliderat med oförsonliga hot mot hembygden.

Natur- och miljöhoten är många och

komplicerade. Hembygdsförbunden borde här visa ett större engagemang som skulle kunna smitta av sig på föreningarna. Stockholms läns hembygdsförbund har en både aktiv och aggressiv natur- och miljövårdsgrupp. På uppdrag av sina föreningar har man med små resurser medverkat till att skapa opinion i olika frågor. Nya golfbanor som hotar fina kulturmiljöer har under den senaste tiden varit den överskuggande uppgiften.

Kulturmiljövårdens riddare

Har ni hört historien om runstenen som hotade att falla i backen? Hembygdsföreningen slog larm till de kulturminnesvårdande myndigheterna. Men trots upprepade påstötningar kom ingen av de ansvariga ut för att inspektera stenens kondition. Stenen hukade alltmer och snart insåg hembygdsföreningen att det skulle ske en katastrof om ingenting gjordes. Stenen skulle ju kunna gå mitt itu om den tilläts att ramla omkull. Resolut letade hembygdsföreningen fram en gammal soffa som ställdes strategiskt bakom stenen. Om den nu skulle falla, så skulle det ske mjukt. Stenen var räddad, men myndighetens rykte illa skamfilat.

Ovanstående historia har några år på nacken och idag är inställningen till det ideella engagemanget en annan. I den nya kulturminneslagen som kom 1988 sågs det bl a att vi alla bär ansvar för vår kulturmiljö. Därmed bör vi också hjälpas åt för att bevara den, särskilt de ideella föreningarnas arbetsinsatser betonas i lagtexten. Det innebär en större frihet för hembygdsvårdarna, men också fler och ansvarsfulla åtaganden. Nu

förväntas vi utse ombud som ska fungera som "hembygdsspioner" i kulturmiljöns tjänst med avrapportering till den lokala myndigheten. Amatörarkeologer får delta i de mest avancerade utgrävningsprojekten, inte bara den där lilla gravkullen hemmavid, för praktikens skull. Fornlämningsområden ska röjas och fejjas. Och tro de eller ej, nu ska vi också bli runstensfaddrar! Varsågod hembygdsrörelsen!

Det är penningen som styr förstås, statens kulturmiljövårdare saknar medel till sin omfattande verksamhet och då kallar man på de ideella krafterna. Men visst är det roligt med den här attitydförändringen.

Klyftan mellan proffs och amatörer har många gånger varit svårt att överbrygga. Men när nu hembygdsrörelsen har lyckats slå sig in i ett så prestigefyllt och kunskapsfixerat område som fornminnessvården är, ligger vägen öppen för samarbete också i andra former. Idag vet båda parter att gemensamma ansträngningar ger resultat. Det gäller inte minst hembygdsforskningen, där samarbete nästan är en nödvändighet. Det basmaterial som hembygdsforskaren bringar i dagen genom egna bygdekontakter kan proffsforskaren aldrig finna i arkiven. Hembygdsföreningen å andra sidan får hjälp med att placera sin hembygds historia i ett större perspektiv.

Barrikaderna, trots allt!

Landsbygdkampanjen för en levande bygd och natur har just avslutats, men arbetet lever vidare i de många bygdekommittéerna. Det var hembygdsrörelsen som tog initiativet till det folkliga engagemanget och som bildade

folkrörelserådet med ett hundratal ideella föreningar. Målet var att få fart på övergivna landsändar, att få behålla ett levande jordbruk och öppna landskap, skapa arbetstillfällen där människor finns och goda samhällen för barnen att växa upp i. Ett manifest som skulle kunna vara skraddarsytt för hembygdsrörelsen. Det är nämligen så jag tror att framtidens hembygdsrörelse kommer att arbeta; för hela bygdens överlevnad. Och då gäller det inte bara landsbygdens samhällen. Någon måste stoppa förorternas omvandling till invandrargetton, stoppa kontoriseringsen i storstäderna och expanderande trafikkaruseller. Hembygdsrörelsen, som bärs upp av de bre-

da folklagren, skulle kunna visa vägen till ett bättre samhälle. För detta behövs det kanske inga gemensamma ideologier och skrivna program.

Jag tror på de goda krafterna inom hembygdsrörelsen, viljan att skapa något bestående för dem som kommer efter oss. Men för att få gehör för sina åsikter kanske hembygdsrörelsen någon gång måste svinga sig upp på de där barriaderna. Jag skulle gärna delta i ett skallande härnadståg med utmanande plakat och banderoller. Varför inte som en demonstration på Slottsbacken i Uppsala eller Sergels torg i Stockholm med krav på lagskydd för våra ortnamn?